

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

Петросюк Ігор Віталійович

Митний контроль у забезпеченні економічної безпеки України

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФМСм-21
І. В. Петросюк

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, А. М. Шевчук

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **А. І. Крисоватий**

ТЕРНОПІЛЬ – 2023

Зміст

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	6
1.1.Значення митного контролю як важливого інструменту реалізації митної політики держави.....	19
1.2. Митний контроль у забезпеченні економічної безпеки України.....	
Висновок до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
2.1.Аналіз зовнішньоекономічної діяльності в контексті виявлення потенційних загроз економічній безпеці України в сфері митного регулювання	
2.2. Ефективність функціонування системи забезпечення економічної безпеки в сфері зовнішньоекономічної діяльності України	
2.3.Організаційно-інформаційні особливості мінімізації ризиків при здійсненні митного контролю	
Висновок до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	55
3.1. Забезпечення економічної безпеки держави в сфері зовнішньоекономічної діяльності України	
3.2 Основні шляхи удосконалення забезпечення економічної безпеки у митній сфері з урахуванням міжнародного досвіду	
Висновок до розділу 3.....	76
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

Вступ

Актуальність дослідження. Зовнішня торгівля посідає одне з ключових місць у розвитку економіки держави. У сучасному світі процвітання економіки країни неможливе без міжнародної торгівлі та відносин з іншими країнами. Інтеграція в систему світових економічних зв'язків дозволяє об'єктивно створити умови для оптимального розміщення ресурсів, підвищення ефективності національного виробництва та вирішення соціально-економічних проблем. У процесі такої взаємодії необхідний митний контроль та митне оформлення товарів, послуг і транспортних засобів, що перетинають митний кордон, з метою мінімізації порушень митних правил.

Пріоритетним напрямком забезпечення митної безпеки в Україні є розвиток механізмів митного контролю. Оскільки в сучасних умовах механізми митного контролю не сприяють захисту фінансових інтересів держави, усуненню порушень митного та податкового законодавства. З економічної точки зору, стратегічним завданням митного управління має бути збереження та збільшення матеріальних і нематеріальних суспільних благ.

Зокрема, митний контроль безпосередньо виконує функцію дотримання митного законодавства про переміщення товарів через митний кордон України, що сприяє забезпеченню продовольчої безпеки держави, захисту внутрішнього ринку від неякісного імпорту та вітчизняних товаровиробників від недобросовісної конкуренції, повноті та своєчасності сплати митних платежів.

В Україні певний час питання митного контролю не було предметом особливої уваги. Багато питань, пов'язаних з цією темою, знайшли відображення в роботах: І. Бережнюка, А.Брендака, О.Вакульчика, А.Вдовиченко, А.Войцещука, О.Гребельника, Ю.Дьоміна, Є.Додіна, О.Єгорова, І.Іващук, М.Каленського, А.Крисоватого, Ю.Куњева,

В. Мельника, П. Пашка, М. Петик, Н. Погодіна, П.Салаєва, С. Терещенко, Д. Тесленко, В. Філатова, С. Юрія та ін.

Митний контроль та митне оформлення займають одне з головних місць у діяльності митних органів, оскільки від якості митного контролю та подальшого митного оформлення залежатиме обсяг податкових надходжень до бюджету країни, виконання поставлених завдань та контроль зовнішньої діяльності.

З набранням чинності нових редакцій Митного кодексу змінилися підходи до контролю та митного оформлення. Оновлено систему її принципів, визначено місце системи управління ризиками в процесі митного контролю, розширено сферу використання новітніх технологій.

Метою дослідження є розробка наукових та методичних засад, розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки національної економіки у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- визначити місце митного регулювання зовнішньої торгівлі в системі гарантування економічної безпеки національної економіки;
- аналізувати міжнародні підходи до забезпечення балансу між спрощенням процедур міжнародної торгівлі та економічною безпекою національної економіки;
- визначити та систематизувати основні загрози економічній безпеці національної економіки у сфері зовнішньої торгівлі;
- здійснити аналіз ефективності системи гарантування економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі, а також надати оцінку основних засобів митного регулювання зовнішньої торгівлі;
- розробити теоретико-методичні положення концепції економічної діяльності у сфері ЗЕД на засадах збалансування інтересів держави та бізнесу;

- запропонувати механізм збалансування інтересів держави та бізнесу в системі забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі відповідно до рекомендацій СОТ;

- удосконалити національну систему спрощення для іноземних суб'єктів господарювання в контексті забезпечення економічної безпеки національної економіки відповідно до норм митного законодавства країн ЄС.

Об'єктом дослідження є процес здійснення митного контролю в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні засади реалізації митного контролю у контексті забезпечення економічної безпеки держави.

Методи дослідження. В основу роботи покладено поєднання загальнонаукових і спеціальних прийомів і методів дослідження. Зокрема, у першому розділі використано логіко-формальний, структурний та системний методи, що сприяло створенню концептуальної єдності дослідження. У другому розділі використовуються такі методи дослідження, як: статистика, аналіз і синтез, узагальнення, порівняння, групування, графічна техніка, а в третьому розділі використовуються спеціальні прийоми, логічні підходи до узагальнення, порівняння та висновків.

Теоретичну та методологічну основу дослідження складають: Конституція України, закони України, Митний кодекс України, Податковий кодекс України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, інформаційно-аналітичні матеріали та звіти Державної митної служби України, вітчизняна та зарубіжна наукова література, а також монографії та публікації у періодичних виданнях вітчизняних і зарубіжних науковців з питань митної справи.

Наукова новизна роботи визначається комплексним дослідженням митного контролю та митного оформлення товарів та розробкою науково-

практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів щодо його удосконалення, пришвидшення та збільшення його ефективності.

Апробація результатів дослідження. Основні результати роботи обговорювалися та всеукраїнських науково-практичних конференціях кафедри фінансів ім. С.І.Юрія Західноукраїнського національного університету у 2022-2023 роках.

Обсяг і структура кваліфікаційного дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

1.1. Значення митного контролю як важливого інструменту реалізації митної політики держави

Комплексне оновлення законодавства України з питань державної митної справи з урахуванням сучасних тенденцій та особливостей розвитку України шляхом впровадження міжнародних митних стандартів, що налагоджують партнерські відносини між митними органами, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та окремими громадянами, зробила можливе органічне вирішення проблеми спрощення та прискорення митних процедур шляхом їх автоматизації та комп'ютеризації, зменшення впливу «людського фактору» на процеси та результати митного оформлення товарів, підвищення ефективності митного контролю як одного із методів митного регулювання.

«Як зазначає Ю.Д. Кунев, існують різні погляди на співвідношення митного оформлення та митного контролю, зокрема:

- 1) ці поняття вживаються разом і означають один процес;
- 2) два різні процеси, які є взаємозалежними та взаємообумовленими;
- 3) митний контроль є складовою або процедурою процесу митного оформлення;
- 4) митне оформлення – це документальне закріплення результатів митного контролю;
- 5) митне оформлення є складовою або процедурою митного контролю» [17, с. 144].

«Митний контроль, який, за твердженням Ю.М. Дьоміна, з повним правом можна віднести до виконавсько-розпорядницької функції держави, що здійснюється спеціально уповноваженими державними органами України – митними органами, посідає провідне місце в системі інструментів здійснення державної митної справи. Митний контроль має комплексний

характер, його об'єкти входять до широкого кола взаємопов'язаних суспільних відносин, а сам він, окрім усього іншого, служить справі національної безпеки, забезпечуючи функціонування таких компонентів національної безпеки, як політична, економічна та екологічна безпека»[9, с. 59–60].

Слід зазначити, що термін «митний контроль» трактується в науковій літературі в широкому та вузькому значенні. Отже, митний контроль у широкому розумінні — це сукупність прийомів і засобів забезпечення законності в митній сфері. У вузькому розумінні митний контроль трактується як сукупність контрольних дій, що здійснюються в процесуальних формах.

Проте, наявність термінологічних проблем у сфері державної митної справи не зменшує значення митного контролю, який є незалежним, стабільним і надійним захисником державних інтересів і національної безпеки України.

«Згідно з положеннями МК України, митний контроль являє собою сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм законодавства України з питань державної митної справи та засновується на принципах законності, системності, систематичності, дієвості, гласності, вибіркової, мінімізації митних процедур та безперервності» [19; 32, с. 11–21].

Як бачимо, одна із основних категорій митних законів тлумачиться в МК України виходячи з її основної мети – забезпечення дотримання законодавства України з питань державної митної справи.

«Як зазначає В.П. Науменко, від ефективності застосованих до товарів, що переміщуються через митний кордон України, процедур митного контролю залежить повнота виконання усього комплексу завдань, покладених на митні органи»[20, с. 26].

«Відповідно до ч. 2 ст. 318 та ч. 1 ст. 336 МК України, митний контроль здійснюється виключно та безпосередньо посадовими особами

митниць як територіальних митних органів шляхом: перевірки документів та відомостей, які митницям під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України; митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян); обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України; усного опитування громадян та посадових осіб підприємств; огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи; перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем; проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів; направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих Держмитслужбі України»[19].

«Необхідно зазначити, що огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами проводиться за вичерпного переліку підстав. Серед них: відсутність або не підтвердження відомостей про здійснення у повному обсязі митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України та/або межі зони митного контролю поза робочим часом, установленим для митного органу, переміщення товарів за маршрутом або у спосіб, що є типовим для переміщення предметів контрабанди або товарів, які є безпосередніми предметами порушення митних правил, переміщення

громадянами товарів в обсязі, що не є обґрунтованим у разі переміщення особистих речей, наявність ознак надання одним товарам вигляду інших, одержання в установлених законодавством випадках від правоохоронних органів письмового звернення із зазначенням підстави проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів комерційного призначення, з використанням яких можуть бути вчинено порушення законодавства з питань державної митної справи» [27].

Слід звернути увагу на те, що в статтях МК України відсутні норми, які б регулювали не притягнення посадової особи митного органу до відповідальності у разі виявлення правоохоронними або іншими контролюючими органами сторонніх інвестицій, прихованих від митниці, контроль за товарами, що перевіряються, за умови здійснення цією посадовою особою всіх дій, пов'язаних з митним оглядом, передбачених законодавством України з питань державної митної справи.

Усі товари та транспортні засоби комерційного призначення, що перетинають митний кордон України, підлягають митному контролю, що вимагає від митних органів виконання мінімальних формальностей, необхідних для забезпечення дотримання законодавства України про митну справу.

«Розпочинається процедура митного контролю при ввезенні на митну територію України – з моменту перетинання товарами, транспортними засобами комерційного призначення митного кордону України, а при вивезенні – з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення для митного оформлення та їх декларування в установленому порядку»[19].

«Завершується ж митний контроль, як правило, після проведення у повному обсязі митного оформлення. Вагомим засобом спрощення взаємовідносин між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами є закріплення в МК України чіткого переліку документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю,

сформованого за видами транспорту: при перевезенні автомобільним транспортом, при перевезенні водним транспортом, при перевезенні повітряним транспортом, при перевезенні залізничним транспортом, при переміщенні трубопровідним транспортом та лініями електропередач»[19].

«Позитивним зрушенням у напрямку модернізації митного контролю є також удосконалення процедур митного контролю шляхом повномасштабного впровадження електронного декларування - декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення шляхом подання електронної декларації та інших електронних документів (у тому числі дозвільного характеру), здійснення митного контролю та оформлення цих товарів»[8, с. 10].

Також цікавою є практика застосування алгоритму митного контролю за принципом «єдиного вікна», впровадження якого в реалії національної митної справи напрацьовано багатьма спеціалістами державної митної та податкової сфери, а також представники економічних середовищ.

У теоретичному розумінні «єдине вікно» можна визначити як систему, яка дозволяє підприємствам надавати інформацію єдиному органу для виконання всіх нормативних вимог щодо імпорتنих або експортних операцій. У практичному розумінні режим «єдиного вікна» — це єдиний канал — фізичний або електронний — для надсилання та обробки всіх даних і документів, необхідних для отримання дозволу на перевезення та митного оформлення товарів, що надходять у міжнародну торгівлю.

Цим каналом має керувати єдиний орган, який інформує компетентні установи та керує складними механізмами контролю. Таким чином, «єдине вікно» гарантує практичне застосування концепцій сприяння торгівлі, зменшення нетарифних торговельних бар'єрів і надання прямих переваг усім учасникам торгових операцій.

Найважливішою умовою створення успішно функціонуючого «єдиного вікна» є співпраця та координація між відповідними державними органами. Це вимагає наполегливості та відданості вищих

урядовців. Крім того, державні органи повинні вжити заходів для спрощення та стимулювання потоку інформації, що стосується міжнародних ділових операцій. Для цього вони повинні координувати та мінімізувати законодавчі вимоги до комерційних даних. Після впорядкування вимог до офіційної та комерційної інформації ці набори даних можуть бути стандартизовані та, можливо, уніфіковані на користь усіх учасників комерційних операцій.

Можна ще більше стимулювати потік інформації шляхом відкриття та впровадження новітніх інформаційних і комунікаційних технологій. У поєднанні зі спрощенням, стандартизацією та уніфікацією інформації ефективне застосування інформаційно-комунікаційних технологій може допомогти максимізувати потік інформації, що прискорить, полегшить і зменшить витрати на міжнародні ділові операції.

Наприклад, в рамках Організації Об'єднаних Націй, Всесвітньої митної організації та інших міжнародних організацій вже виконано та продовжується значна робота щодо спрощення та уніфікації вимог до інформації. Прикладом таких норм і рекомендацій є Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція), укладена в рамках Всесвітньої митної організації.

Механізм «єдиного вікна» полягає в тому, що вся інформація та документи, необхідні для виконання формальностей митними та іншими контролюючими органами, подаються та вносяться до системи (у разі електронного обміну документами) одноразово за допомогою єдиного каналу. З практичної точки зору «єдине вікно» покликане прискорити та спростити інформаційні потоки між торговцями та державними органами та надати значні переваги всім сторонам, які беруть участь у зовнішньоекономічних операціях.

1.2. Митний контроль у забезпеченні економічної безпеки України

В сучасних умовах митне регулювання зовнішньої торгівлі відіграє надзвичайно важливу роль в організаційно-економічному державному механізмі, оскільки є інструментом захисту економіки, виконання міжнародних зобов'язань та підтримки стабільності міжнародної торгівлі. Ефективно функціонуюча система митного регулювання є головною умовою реалізації в Україні ефективної та комплексної митної політики, а також вирішення податковими та зборовими органами завдань із забезпечення економічної безпеки.

У сучасних умовах митне регулювання (тобто відмінне від інших сфер державного управління, таких як податкове регулювання, фінансово-кредитне регулювання тощо) є не лише інструментом загальної економічної політики на національному рівні, а й метою. Огляд регуляторної діяльності міжнародних організацій, насамперед СОТ, ВМО, інших міжнародних організацій і національних інтеграційних об'єднань.

Їх діяльність спрямована на створення єдиних підходів до митного регулювання для усунення бар'єрів для розвитку міжнародної зовнішньої торгівлі, що необхідно враховувати при розробці національних нормативно-правових актів з питань регулювання зовнішньої торгівлі.

Загалом, завданнями митного регулювання в контексті забезпечення економічної безпеки України є такі:

- максимальне зниження ступеня вразливості економіки держави, пов'язаної з впливом можливих негативних факторів, що впливають із геополітичного середовища, забезпечення економічної незалежності та недопущення ізоляції України від світової економічної системи;

- підвищити ефективність державного регулювання економіки шляхом вдосконалення митного адміністрування з метою скорочення витрат часу на митне оформлення;

- захист вітчизняних товаровиробників, які здійснюють ЗЕД,

шляхом удосконалення міжнародного співробітництва у сфері митної справи;

- створення умов для модернізації та розвитку високотехнологічних галузей національної економіки шляхом застосування нульової ставки мита на обладнання, що не виробляється в країні;

- покращення бізнес - клімату та створення сприятливого бізнес-середовища для учасників ЗЕД, шляхом попереднього інформування про зміни в митному законодавстві та умови митного оформлення;

- до повноважень митних органів належить боротьба з контрабандою, незаконним обігом валюти, порушеннями митних правил, здійснення загальнодержавних заходів регулювання щодо захисту економічних інтересів держави та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

- боротьба з тіньовою економікою на основі переходу до митних перевірок після випуску продукції.

Слід зазначити, що митне регулювання в системі державного управління здійснюється за допомогою інструментів економічного регулювання (тарифні методи) та адміністративного регулювання (нетарифні методи), практику застосування яких в Україні наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Практика застосування митних інструментів в системі забезпечення економічної безпеки України

Митні інструменти	Завдання	Нормативно-правовий акт
1	2	3
Економічне регулювання (митні методи)	Наповнення державного бюджету	[50]
Обмеження на експорт деревини і	Підтримка конкурентоспроможності вітчизняних виробників	[91]

1	2	3
Ринковий нагляд і контроль продукції	Забезпечити відповідність продукції, яка ввозиться на митну територію України, встановленим вимогам щодо вільного обігу на митній території України, а також забезпечити відповідність продукції, яка ввозиться на митну територію України, встановленим вимогам щодо вільного обігу на митній території України. та запобігання імпорту на митну територію.	[94]
Визначення порядку тарифного та нетарифного регулювання імпорту сільськогосподарських товарів та свою продукцію обробки	Підтримка конкурентоспроможності вітчизняних виробників	[93]
Обмеження ввезення товарів	Розроблено механізм захисту національного виробника від субсидованого імпорту з інших країн, митних союзів чи господарських об'єднань, регулює умови та порядок порушення та проведення антисубсидійні розслідування	[101]
Заборона на ввезення товарів	Відповідь на дії Уряду Російської Федерації щодо заборони ввезення товарів на митну територію Російської Федерації сільськогосподарські цілі, продуктів і сировини, отриманих з в Україні, завдаючи значних збитків і обмежує здійснення законних прав і інтереси зовнішньоекономічних суб'єктів бізнес України	[100]

Слід зазначити, що система економічного регулювання включає застосування митних податків та інших митних платежів. Його сплата є неодмінною умовою ввезення товарів на митну територію України та вивезення з цієї території, тобто з митниці. Тарифні заходи, що використовують цінові чинники для впливу на зовнішньоторговельний оборот. Застосування економічного інструменту тарифного регулювання передбачає використання відповідних внутрішніх механізмів підготовки та обговорення рішень, що є в інтересах національної економіки.

Використання економічних інструментів митного регулювання покликане сприяти досягненню цілей і завдань ЗЕД, а також забезпечувати

безпеку країни та захист її національних інтересів. Незважаючи на лібералізацію світової торгівлі та спрощення митних процедур, ця сфера митного регулювання має сильний вплив на динаміку та структуру торгівлі, оскільки митні тарифи застосовуються практично всіма країнами, імпортерне мито охоплює більшу частину товару і представляють собою найбільш прозорий вид торгових обмежень.

Застосування тарифних методів митного регулювання є важливим і трудомістким процесом, який включає кілька пов'язаних між собою операцій: визначення країни походження товарів; визначення митної вартості товарів; митний платіж шляхом платежу. Цілями застосування заходів економічного регулювання є:

- протекціоністська функція - захист національного виробника від іноземної конкуренції.

- фіскальна функція – забезпечення надходження коштів до бюджету.

«Система адміністративного регламентування (нетарифні методи) являє собою комплекс заходів обмежувально-заборонного характеру, що перешкоджають проникненню іноземних товарів на внутрішні ринки і мають на меті захист національних ринків, посилення конкурентних позицій країни- імпортера, захист національної промисловості, охорону життя і здоров'я населення, навколишнього середовища, моралі, релігії та національної безпеки»[18].

«У вітчизняному МКУ використовується поняття «заходи нетарифного регулювання ЗЕД», під якими розуміються «не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини» [19].

З точки зору забезпечення безпеки використання нетарифних методів митного регулювання дозволяє мінімізувати наслідки реалізації деяких ризиків, характерних для діяльності комерційних суб'єктів, що ведеться на міжнародному рівні. Зокрема, експортно-імпортні заборони дозволяють мінімізувати ризики імпорту товарів, які можуть завдати шкоди різним сферам життєдіяльності держави.

Кількісні обмеження імпорту та експорту (квоти) дають змогу мінімізувати ризик торгового та платіжного дисбалансу з окремими країнами, регулювати попит та пропозицію на внутрішньому ринку, забезпечувати виконання міжнародних зобов'язань та досягнення взаємовигідних домовленостей. Ліцензування дозволяє мінімізувати ризик ввезення в країну певних обсягів окремих товарів.

Застосування антидемпінгових заходів дозволяє мінімізувати ризик реалізації товарів іноземними постачальниками за низькими цінами, що може завдати шкоди місцевим виробникам. Технічні бар'єри допомагають захистити країну від імпорту товарів, які не відповідають національним стандартам систем вимірювання та перевірки якості, вимогам безпеки, санітарним і ветеринарним нормам.

Провідне місце в системі гарантування національної економічної безпеки належить одному з основоположних інститутів економіки, що відповідає за здійснення контрольних заходів у сфері ЗЕД і міжнародної торгівлі, – митним адміністраціям, які відповідно до особливостей національного законодавства покладено завдання щодо забезпечення дотримання суб'єктами господарювання національного законодавства щодо ЗЕД.

Митні адміністрації в сучасних умовах виконують важливі функції, пов'язані з регулюванням зовнішньоекономічної діяльності, наприклад, виконують податкову функцію, гарантують надходження до державного бюджету, а також, реалізуючи відповідні протекціоністські заходи, сприяють розвитку вітчизняного виробника. У сфері забезпечення

економічної безпеки до сфери відповідальності митних адміністрацій входить сфера зовнішньої торгівлі та міжнародної торгівлі.

Специфіка митних адміністрацій полягає в тому, що залежно від визначених функцій і місця в системі органів державного управління перед ними стоять завдання щодо забезпечення різних складових економічної безпеки України, що дозволяє констатувати «відносну самостійність». «безпеки у сфері ЗЕД» та її тісний взаємозв'язок і взаємозалежність з усіма складовими національної економічної безпеки (рис. 1.1).

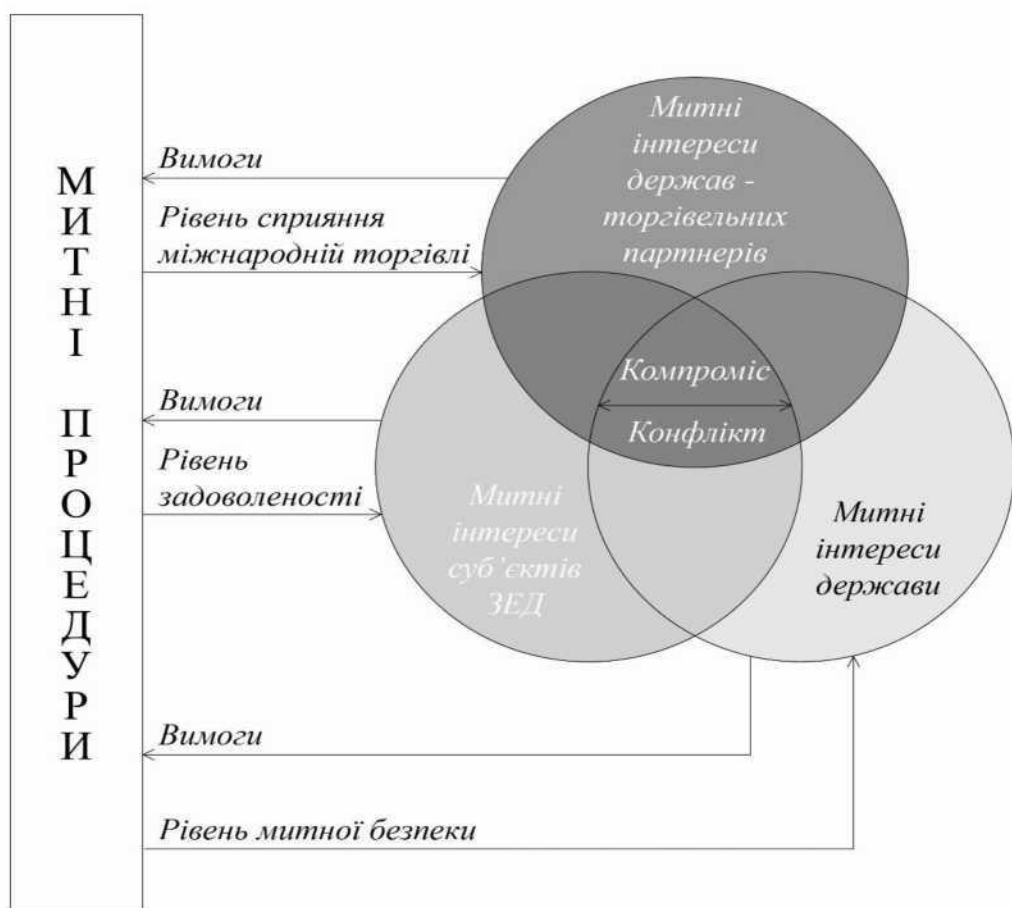

Рис. 1.1. Кореляція функцій митних органів зі складовими національної економічної безпеки

Слід зазначити, що сьогодні у світі внаслідок істотних змін у міжнародному торговельному середовищі, а саме суттєвої трансформації характеру та динаміки зовнішніх загроз, збільшення масштабів міжнародної торгівлі, відбувається переосмислення класична роль митниці та її функції, які були притаманні їй 20-30 років тому і полягали виключно у здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів.

Зміни у зовнішніх загрозах спонукали уряди багатьох країн «модернізувати» можливості своїх митників, щоб максимізувати виявлення спроб порушення національного законодавства, коли товари, послуги та люди перетинають кордони. Також розширити повноважень посадових осіб митних органів.

Зокрема, сучасні моделі та структури митних адміністрацій ЄС сформувалися через необхідність відмови від обігу паперових документів, віддаленість зовнішніх кордонів через поступове розширення ЄС та захист навколишнього середовища. Природа загроз у сфері зовнішньоекономічної діяльності пов'язана з тим, що в цій сфері кожен із учасників переслідує власні інтереси (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Взаємозв'язок митних інтересів в контексті забезпечення митної безпеки

З боку держави митні інтереси - це інтереси, захист яких гарантує

митну безпеку України. При цьому, інтересами як держави, так і приватних осіб є: прискорення міжнародної торгівлі, спрощення та уніфікація митних процедур, скорочення термінів митного оформлення та митного контролю.

Разом з іншими заходами контролю митні процедури складають етапи митного процесу, послідовного проходження товарів, а держава гарантує законність такого переміщення та поповнює бюджет шляхом митного оподаткування та застосування заходів нетарифного регулювання. Тому, навіть за умов збереження бюджетоутворюючих функцій, митні органи повинні максимально підтримувати учасників ЗЕД та адаптувати національні митні правила до міжнародних стандартів.

Переважання державних інтересів при здійсненні митних процедур не повинно означати ігнорування інтересів осіб, які переміщують через митний кордон товари та транспортні засоби, утиск їх прав, недостатнє задоволення їх законних потреб. Навпаки, прагнення держави оптимізувати співвідношення приватних і суспільних інтересів у рамках державної митної справи призведе до збільшення кількості суб'єктів зовнішньої торгівлі, активізації міжнародної торгівлі та зміцнення економічної безпеки країни. При цьому при здійсненні міжнародної торгівлі враховуються також митні інтереси держав, торгових партнерів або їх об'єднань.

Слід зазначити, що митна безпека включає забезпечення безпеки міжнародного ланцюга поставок, що вимагає кардинального перегляду підходів і принципів міжнародної торгівлі. Це змушує держави розробляти нові інструменти забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі. До основних завдань у таких умовах слід віднести необхідність удосконалення взаємодії органів прикордонного та митного контролю шляхом запровадження ефективної взаємодії як на національному, так і на міжнародному рівнях митних адміністрацій, прикордонних органів, інших правоохоронних та контролюючих органів, а також бізнес-асоціації.

Висновок до розділу 1

Знання теоретичних і прикладних матеріалів щодо забезпечення економічної безпеки національної економіки в сучасних умовах дозволяє зробити висновок, що радикальні трансформації у світовому політико-економічному просторі, а також зростання загроз як внутрішнього, так і зовнішнього характеру вимагають розвитку нові підходи до забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Ці питання особливо актуальні для національної економічної системи, яка перебуває під сильним впливом економічних, політичних, соціальних і військових загроз. У процесі аналізу специфіки державної митної справи було зазначено, що митне регулювання є інструментом економічної політики не лише національного рівня, а й об'єктом регуляторної діяльності СОТ, ВМО та інших міжнародних організацій та інтеграційних об'єднань. Слід зазначити, що Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо виконання міжнародних договорів і конвенцій з питань міжнародної торгівлі та митного регулювання, які передбачають подальше спрощення митних процедур, усунення технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі шляхом мінімального втручання митних органів у діяльність суб'єктів ЗЕД.

Особливої актуальності набуває питання збереження балансу між спрощеннями, що здійснюються для суб'єктів ЗЕД, та забезпеченням безпеки в рамках регулювання міжнародної торгівлі та реалізації ЗЕД. Зазначалося, що спрощення митних формальностей та мінімальне втручання працівників митниці під час перетину митного кордону та митного оформлення має компенсуватися вибірковими заходами контролю після митного оформлення, що є світовою практикою.

РОЗДІЛ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності в контексті виявлення потенційних загроз економічній безпеці України в сфері митного регулювання

Досвід розвинутих країн світу показує, що умовою соціального добробуту населення будь-якої країни є стан її економіки, яка в умовах глобалізації світової економіки та подальшої інтеграції України в європейську економічну простір визначається рівнем присутності та участі національних суб'єктів господарювання в міжнародному поділі праці. Взаємовигідна міжнародна торгівля товарами і послугами посідає провідне місце в складній системі міжнародних економічних відносин, оскільки певною мірою відтворює всі види міжнародного поділу праці та об'єднує країни в єдину економічну цілісність у сучасному ринковому світі товарів.

Зміна векторів зовнішньої політики України призвела до суттєвих змін у структурі зовнішньої торгівлі, що актуалізує необхідність подальших досліджень аспектів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі України. Слід зазначити, що зовнішня торгівля у світовому господарстві є складною та суперечливою сукупністю різних економічних систем, які останнім часом характеризуються значним впливом політичних, економічних, соціальних та інших небезпечних для національної економіки факторів.

Принциповою особливістю та відмінністю ЗЕД від внутрішньо господарської є тісний зв'язок національних суб'єктів торгівлі практично з усіма сторонами існування світового співтовариства в цілому та окремих країн зокрема. В таких умовах постає питання про необхідність дослідження зовнішньої торгівлі як сфери виникнення та розвитку загроз зовнішнього характеру, що характеризується специфічними

параметрами та характеристиками, а саме:

- географічною та товарною структурою зовнішньої торгівлі України дуже актуальні обсяги імпорту та їх динаміка;
- кількість компаній, які експортують та імпортують товари;
- кількість країн-партнерів України з імпорту-експорту товарів, регіональні особливості здійснення ЗЕД в Україні (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Обсяги експорту та імпорту товарів за регіонами[34].

Область	Експорт				Імпорт			
	кількість підприємств		обсяги, млн дол США		кількість підприємств		обсяги, млн дол США	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Вінницька	500	532	983,0	1217,7	442	513	299,4	407,1
Волинська	395	400	611,9	689,3	515	579	1 130,8	1 335,0
Дніпропетровська	1 187	1 233	5 864,8	7 052,8	2 058	2 248	3 443,6	4 609,6
Донецька	330	333	3 430,8	4 432,6	373	384	1 110,8	2 033,9
Житомирська	548	596	484,7	589,7	409	478	336,7	449,9
Закарпатська	521	488	1 211,9	1 446,4	535	573	1 133,4	1 341,7
Запорізька	586	624	2 292,8	2 980,9	710	730	998,4	1 328,2
Івано-Франківська	379	407	573,7	665,4	383	442	406,0	637,2
Київська	961	949	1 705,1	1 748,4	1 597	1 672	2 951,6	3 404,1
Кіровоградська	272	322	427,4	415,6	227	266	184,0	236,1
Луганська	97	89	435,7	233,9	106	108	357,4	273,2
Львівська	921	961	1 257,6	1 585,2	1 744	1 943	1 699,4	2 180,4
Миколаївська	327	387	1 666,4	1 900,6	300	358	685,8	781,7
Одеська	872	972	1 520,5	1 813,9	1 420	1 546	1 231,4	1 427,9
Полтавська	385	386	1 436,0	1 864,5	476	509	842,7	1 149,7
Рівненська	338	338	318,3	383,3	385	430	255,0	341,2
Сумська	353	374	542,2	672,7	243	275	436,9	551,1
Тернопільська	179	215	294,3	380,2	306	346	274,9	351,7
Харківська	1 155	1 244	1 027,8	1 191,5	1 737	1 870	1 489,5	1 619,4

Херсонська	265	269	246,6	289,2	248	262	166,3	201,4
Хмельницька	310	338	318,7	467,6	385	430	331,9	414,3
Черкаська	372	403	474,3	617,8	403	439	291,2	403,2
Чернівецька	238	255	119,3	149,8	247	266	95,8	113,2
Чернігівська	380	454	432,8	625,1	292	304	473,9	445,1
м. Київ	3 700	3 899	8 568,8	9 738,3	9 353	10 126	16 137,0	19 848,6

«Експорт товарів у 2022 році становив 43,3 млрд доларів США та збільшився на 19,0% порівняно з обсягом 2021 року та на 13,5% порівняно з обсягом 2020 року, імпорту товарів – 49,6 млрд доларів та збільшився на 26,4% та 32,2% відповідно. . Від’ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 6,3 млрд доларів (позитивне у 2020 році – 0,6 млрд доларів). Зауважимо, що 2021 рік став першим роком дії ЗВТ Україна-ЄС, хоча темпи зростання експорту у 2021 році становили 3,7%, а у 2022 році – 27,4%. Подібна динаміка спостерігалася і в імпорті – якщо темп зростання у 2021 році становив 8,2%, то у 2022 році – 19,3%» [34].

«У результаті порівняно з 2021 роком частка країн ЄС зросла до 40,5% експорту та знизилася до 41,9% імпорту (34,1% та 40,9% у 2020 році). Натомість запроваджені російські обмеження призвели до зниження експорту та імпорту у 2020 році, зокрема загальне зниження експорту та імпорту становило 14% та 18% відповідно. Проте вже у 2021 році відбудеться незначне зростання як експорту, так і імпорту. Зокрема, зростання експорту склало 109,5%, імпорту – 131,1%».

«Експорт послуг у 2022 році склав 10,7 млрд доларів США та збільшився на 8,6% порівняно з обсягом 2021 року та на 10,0% порівняно з обсягом 2020 року, імпорту послуг – 5,5 млрд доларів та збільшився на 2,8 % та зменшився на 0,8% , відповідно. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами склало \$5,2 млрд (у 2020 році також було позитивним - \$4,2 млрд)».

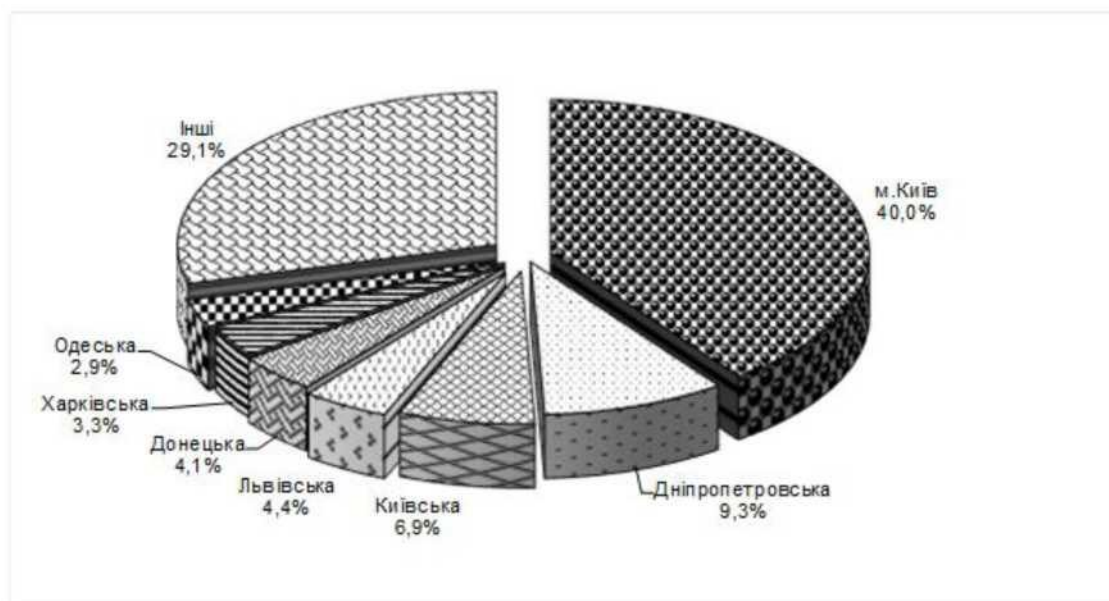
«Аналіз взаємозв'язку між валютними показниками відобразив одну з

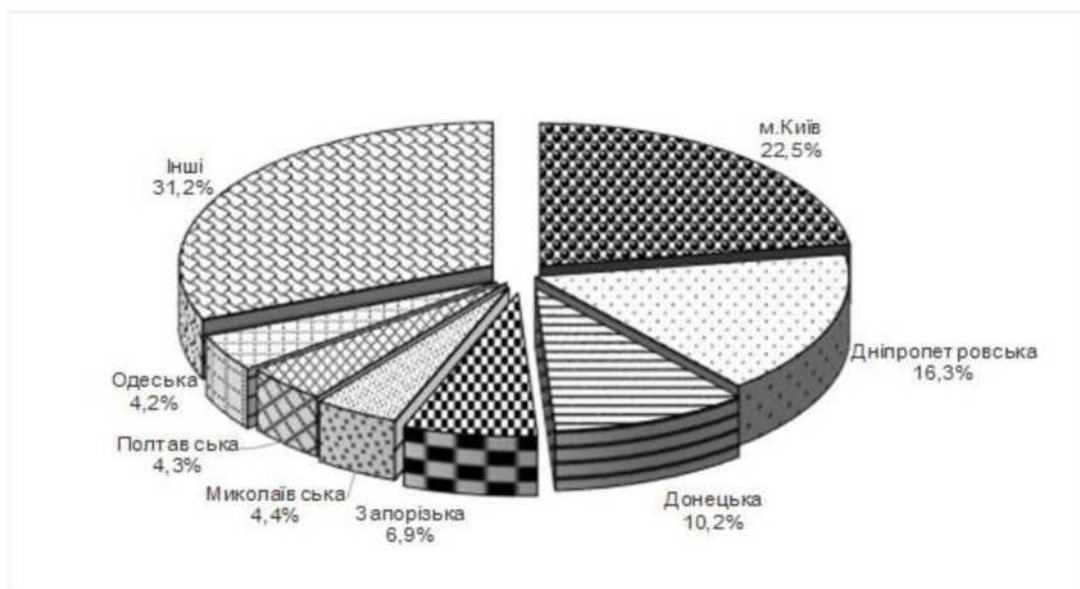
негативних тенденцій розвитку вітчизняної економіки, а саме – переважання імпорту над експортом товарів. Про це свідчать коефіцієнти покриття експортом імпорту, а саме коефіцієнт покриття експортом імпорту товарів у 2022 році становив 0,87, у 2021 році – 0,93 (2020 рік – 1,02)».

«Одним із етапів дослідження параметрів зовнішньої торгівлі є аналіз регіональної структури експорту та імпорту товарів для визначення митного навантаження. За статистичними даними, найбільш активно експортно-імпортні операції здійснювали підприємства Київської, Дніпропетровської, Київської, Донецької, Запорізької, Львівської, Одеської, Харківської, Миколаївської, Закарпатської та Полтавської областей (табл. 2.1, рис. 2.1-2.2). . З інформації в табл. 2.1 Зрозуміло, що на дві області України та місто Київ припадає понад 56% загального обсягу імпорту (м. Київ -40,0%, Дніпропетровська область - 9,43%, Київська область -6,9%). В експорті на три області та м. Київ припадає близько 55,9% загального експорту товарів».

Однією зі складових параметричного аналізу зовнішньої торгівлі є аналіз товарної структури імпорту та експорту.

Рис. 2.1. Питома вага окремих регіонів України в загальному імпорті товарів у 2022 р.

Рис. 2.2. Питома вага окремих регіонів України в загальному експорті товарів у 2022 р.

«Протягом останніх років лідерство України в експорті практично не змінилося. У сировинній структурі експорту у 2022 році чорні метали складатимуть 20,0% від загального обсягу експорту, зернові – 15,0%, тваринні та рослинні олії – 10,6%, руди, шлаки та зола – 6,3%, електротехнічні машини - 5,9%, насіння і плоди олійних рослин - 4,8%» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Структура імпорту та експорту України за міжнародними правилами

Назва	Експорт				Імпорт			
	2021		2022		2021		2022	
	млн дол США	питома вага, %	млн дол США	питома вага, %	млн дол США	питома вага, %	млн дол США	питома вага, %
Усього	36 361,7	100	43 264,7	100	39 249,8	100	49 607,2	100
Харчові продукти та живі тварини, напої та тютюн	9 792,2	26,9	11 125,3	25,7	3 272,8	8,3	3 594,4	7,2
Сировина непродовольча, крім палива	4 996,1	13,7	6 561,5	15,2	1 386,9	3,5	1 670,3	3,4

Мінеральне паливо, мастила та аналогічні матеріали	446,5	1,2	790,2	1,8	7851,5	20,0	11 699,4	23,6
Тваринні і Рослинні олії, жири і воски	3 922,1	10,8	4 533,4	10,5	229,8	0,6	264,7	0,5
Хімічні речовини і аналогічна продукція, не включена в інші категорії	1373,4	3,8	1 490,2	3,4	7314,3	18,6	8 412,4	17,0
Промислові товари, класифіковані головним чином за видом матеріалу	9 852,7	27,1	11 815,7	27,3	5 667,4	14,4	6 734,4	13,6
Машинне і транспортне устаткування	4 145,9	11,4	4 851,0	11,2	10 830,8	27,6	14 123,1	28,5
Різнитотові вироби	1 640,9	4,5	1 918,2	4,4	2 478,4	6,3	2 856,1	5,8
Товари і операції, не включені в інші категорії МСТК	191,9	0,5	179,2	0,4	218,1	0,6	252,4	0,5

«У 2022 році зріс експорт окремих товарів: феросплавів – на 57,1%, залізної руди та концентрату – на 41,6%, труб з чавуну та чорних металів – на 40,5%, кованого заліза – на 33,9%, м'яса та їстівних субпродуктів птиці – на 33,2%, цукру білого – на 21,7%, деревини обробленої – на 16,7%, олії соняшникової – на 15,9%, кукурудзи – на 12,7%, сигарет, сигарет з тютюновим вмістом – на 12,5%, прокату чорних металів готового – на 11,3%. %, зерна – на 6,7%».

У структурі імпорту товарів традиційно значну питому вагу займали мінеральне паливо, нафта та продукти її перегонки – 23,6%. Імпорт машин становив 11,7%, електричних машин — 8,3%, наземного транспорту без залізниці — 8,0%, пластмас і полімерних матеріалів — 5,0%, фармацевтичних товарів — 3,6%.

Проведений аналіз зовнішньоекономічної діяльності України дозволяє окреслити потенційні небезпеки та загрози економічній безпеці України, які можуть виникнути в контексті митного регулювання зовнішньої торгівлі в сучасних умовах, а саме:

- розширення географії зовнішньої торгівлі України;
- збільшення кількості суб'єктів ЗЕД;
- нерівномірне навантаження на митниці (на три області України припадає більше половини всіх експортно - імпорتنих операцій).

Тому, ці обставини необхідно враховувати при розробці заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки України у сфері зовнішньої торгівлі. У цьому контексті можна виділити деякі характеристики, які полягають у врахуванні важливих елементів з точки зору економічної безпеки, а саме:

- характер зовнішньоекономічної операції (експорт, імпорт, транзит);
- маршрут, спосіб доставки, технічні характеристики товару;
- група товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- країна походження товару;
- митна вартість товару;
- заходи нетарифного регулювання, пільги, спеціальні заходи;
- історія діяльності ЗЕД;
- регіональні особливості».

2.2. Ефективність функціонування системи забезпечення економічної безпеки в сфері зовнішньоекономічної діяльності України

Митна система займає особливе місце в механізмі реалізації митної політики та митних органів України. В сучасних умовах реалізація державної митної політики в Україні здійснюється Дермитслужбою України. Відмітимо, протягом 2012 - 2022 рр. Дермитслужба України зазнавали значних організаційних і структурних трансформацій, а саме

у 2012 р. в наслідок об'єднання Державної податкової служби України і Державної митної служби України було створено Міністерство доходів і зборів України, яке в 2014 р. реорганізовано у Державну фіскальну службу України, а згодом у Державну митну службу України з відповідним підпорядкування Міністерству фінансів України.

«Завдяки запровадженню ефективних заходів, спрямованих на досягнення належної організації митного контролю, ефективної протидії митним правопорушенням, забезпечення повноти адміністрування податків, посилення роботи по контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, класифікації товарів відповідно до УКТ ЗЕД, країни походження, Державною митною службою України до державного бюджету у 2022 р. здійснено надходження митних платежів у сумі 303,8 млрд. грн, виконання індикативного показника становить 111,7 %., зокрема»[14, 15]:

- акцизи з ввезених на митну територію України товарів (продукції) становили 40,5 млрд. грн., що відповідає 105,5% виконання показника.
- податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів склав 250,5 млрд грн, що відповідає 113,2% від індикативного значення. »
- ввізне мито склало 22,6 млрд флоринтів, що відповідає 102,7% індикативної суми.
- вивізне митно - 643,5 млн. фр., що еквівалентно 140,2% виконання показника.
- збори, зібрані в пунктах пропуску через державний кордон України, склали 431,3 млн. грн, що відповідає 108,9% від значення виконання індикатора.
- збори, що стягуються митними органами при проведенні митного оформлення поза приміщеннями цих органів або в неробочий час. Суму визначено на рівні 69,9 млн. грн., що відповідає 98,5% суми виконання індикатора»[15].

«Відмітимо, додаткові надходження до державного бюджету у 2017 році забезпечено від коригування митної вартості:

- машин, устаткування та транспорту - 34,7 % додаткових нарахувань;
- паливо-енергетичні товари - 17,0 %;
- продовольчих товарів та с/г продукції - 17,1 %;
- вироби із каміння, скла, кераміки - 2,1 %» [15].

«Сума додаткових надходжень від коригування митної вартості у 2022 році склала 4,219 млрд грн, що еквівалентно 0,764 млрд грн. або на 15,3% менше минулого року. Проведений аналіз показує, що у 2022 році, порівняно з попереднім роком, на ситуацію з розрахунками додаткового надходження за рахунок коригування митної вартості товарів в основному вплинули такі фактори»:

- значна частка сировини (79%) у загальному обсязі імпорту.
- значне збільшення обсягів природного газу – в 1,5 рази або 3519 тис. тонн: збільшився з 6676 тис. тонн до 10195 тис. тонн, що становить 15,0% від загального імпорту.
- змінилися курси валют на значну кількість товарів (нафта, метали, полімери, каучук тощо) і відповідно змінилися ціни на їх похідні.
- значні обсяги вугілля (2021 рік – 17 241 тис. тонн), що становить 31,4% імпорту або 21 315 тис. тонн. Обсяг вугілля в загальному імпорті зріс на 4,074 млн. тонн, або на 23,6%, при цьому зросла і вартість.
- зміни в структурі імпорту».

У 2022 році Державна митна служба України активно використовувала форму здійснення митного контролю та направляла запити до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення достовірності документів, поданих до митного органу. Зокрема, з метою встановлення достовірної та повної інформації про рівень вартості товарів, що ввозяться в Україну, вжито заходів щодо підготовки та направлення запитів до митних органів іноземних держав щодо перевірки

достовірності документів, поданих на підтвердження заявленої митною вартістю товару.

Рис. 2. 3. Перелік країн, з якими Україна уклала угоди про взаємний обмін даними митної статистики

З метою дотримання митного законодавства України Держмитслужба України співпрацює з близько 60 іноземними митними органами та обмінюється інформацією в рамках Міжнародної угоди про взаємну адміністративну допомогу у запобіганні, виявленні та розслідуванні порушень митного законодавства.

Застосування механізму адміністративної взаємодопомоги є одним із потужних джерел інформації, що дозволяє попереджати та виявляти порушень митного законодавства, викриття схем, механізмів і каналів незаконного обігу товарів, розслідування доведених фактів митних правопорушень.

Для проведення перевірок додержання митного законодавства та проведення розслідувань за фактами митних злочинів до митних органів іноземних держав направлено 1064 звернення про надання взаємної

адміністративної допомоги.

Отримано 1055 відповідей від уповноважених органів іноземних держав, опрацьовано та направлено до митниць Держмитслужби.

За результатами отриманих відповідей митними органами Держмитслужби відкрито понад 615 справ про порушення митних правил на суму 1 354,1 млн. грн та несплату 46,2 млн. грн обов'язкових митних платежів.

З метою забезпечення виконання взятих зобов'язань відповідно до положень міжнародних договорів про адміністративну взаємну допомогу від уповноважених органів іноземних держав та міжнародних організацій надійшло 480 звернень про надання адміністративної взаємної допомоги, з них 95% перевірок заходів завершено та надано відповіді.

За результатами обміну інформацією з митними органами суміжних держав встановлено значну кількість порушень митного законодавства. Так, за результатами співпраці з митними адміністраціями Республіки Польща відкрито 276 справ про порушення митних правил на суму понад 567,7 млн. грн., Угорщини – 7 справ на суму майже 55 млн. грн.

Вагомих результатів у розкритті планів незаконних зовнішньоекономічних операцій досягнуто завдяки міжнародному обміну інформацією з митними адміністраціями Турецької Республіки, під час якого виявлено планів не законного ввезення товарів на загальну суму 94 мільйони гривень.

Ефективною є співпраця з митними адміністраціями країн Балтії. Так, завдяки співпраці з митними органами Литви задокументовано незаконне переміщення товарів на суму понад 26 мільйонів гривень.

Співпраця з митною адміністрацією Італії є не тільки ефективною, але й однією з найбільш динамічних та оперативних, які тільки можна досягти необхідну інформацію якомога швидше. За рік завдяки співпраці з митними органами Італії зафіксовано незаконне ввезення товарів на суму майже 74 мільйони гривень.

Завдяки тісній співпраці з митними органами ФРН виявлено 70 фактів порушень митного законодавства на суму понад 34 мільйони гривень.

Плідною була співпраця з митними органами Королівства Нідерландів, Великої Британії, Словаччини, Румунії, Швеції та інших країн.

У рамках взаємодії з іноземними державними інституціями (Департамент технічної допомоги Мінфіну США) та міжнародних проектних програм (Twinning, TAIEХ) у 2022 році надано пропозиції щодо отримання матеріально-технічної допомоги щодо навчання та вдосконалення процесів у наступні області:

Взаємодія з міжнародними організаціями (програмами) у напрямку розвитку митного аудиту в 2022 році			
EU4PFM	TAIEХ	TWINNING	Казначейство США
<p>Напрацьовано план роботи на IV квартал 2022 – 2023 року</p> <p>Організовано проведення семінару з метою набуття практичного досвіду побудови системи управління ризиками для відбору підприємств до перевірок</p> <p>Організовано експертний перегляд підготовлених методичних рекомендацій щодо проведення документальних перевірок з різних напрямів та надано відповідні висновки</p>	<p>Надано до Департаменту міжнародної взаємодії проектної пропозиції щодо організації поїздки до країни ЄС з метою ознайомлення з процесами проведення пост-митного контролю та митного аудиту в країнах ЄС, найкращих світових практик та отримання практичних навичок</p>	<p>Надано до Департаменту міжнародної взаємодії проектні пропозиції щодо надання матеріально-технічної допомоги у частині навчання англійської мови посадових осіб Держмитслужби</p>	<p>Надано пропозиції на отримання технічної допомоги у проведенні практичних семінарів з отримання досвіду провідних країн, а саме за такими напрямками:</p> <p>удосконалення системи управління ризиками при плануванні проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи</p> <p>стягнення митних платежів у разі несплати або неповної сплати митних платежів у визначений законодавством строк</p>

Рис. 2.4. Взаємодія Держмитслужби з міжнародними організаціями

- система управління ризиками при плануванні перевірок документів на відповідність вимогам Митного законодавства України.

- дії, щодо стягнення заборгованості, що виникла у зв'язку зі стягненням митних платежів, а також дії щодо стягнення заборгованості у разі несплати митних платежів у встановлений законодавством строк або неповної сплати; розробка нових механізмів з урахуванням досвіду

реалізації, невиконання поручителем своїх зобов'язань.

Опрацьовано 3977 запитів на надання даних митної статистики зовнішнім структурам «за запитом», у тому числі:

- Центральний орган адміністративної влади України 846
- Фізичні та юридичні особи 527
- Відповідає Закону України «Про доступ до публічної інформації» 78
- 75 нардепи
- Арбітражний керуючий 581
- Правоохоронні органи України 1382
- Юристи 442
- Виконавці судових рішень 46

Створено та підготовлено матеріали на 136 запитів структурних підрозділів Держмитслужби.

На постійній основі проводився комплексний аналіз зовнішньоекономічної діяльності та товарних потоків з метою виявлення та усунення факторів, що можуть призвести до порушення законодавства України.

Запроваджено моніторинг митного оформлення окремих операцій з імпорту товарів в Україну, зокрема:

- правомірність надання відстрочок у сплаті митних платежів;
- дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення з частковим звільненням, обумовленим сплатою митних платежів;
- легальність, що надає певну пільгу по сплаті митних платежів при імпорті товарів.

Всього виявлено 28 фактів можливих злочинів, пов'язаних із несплатою або сплатою митних платежів на загальну суму 17,55 млн грн та передано до митниці.

За результатами вжитих заходів додатково до бюджету сплачено митних платежів та штрафів на 14 млн. 281 тис. грн.:

- 11 мільйонів 704 тисячі гривень, на які безпідставно надано

відстрочення сплати митних платежів;

- 1 млн. 689 тис. грн., сплачених на виконання вимог митного режиму тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням;

- 675 тис. грн., на які безпідставно надано пільги з митного оформлення;

Також сплачено 213 тис. грн за проведення заходів щодо визначення правильності митної вартості.

Рис. 2.5. Результати комплексного аналізу товаропотоку за 2022 рік

За виявленими порушеннями складено протоколи про порушення митних правил за ч.1 ст.483 Митного кодексу України та два протоколи за ч.4 ст.480 Митного кодексу України.

Отже, за результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що Держмитслужба України посідає провідне місце в системі органів державної влади, на яку покладено завдання державного контролю за дотриманням суб'єктами господарювання норм податкове та митне законодавство.

2.3. Організаційно-інформаційні особливості мінімізації ризиків при здійсненні митного контролю

Впровадження механізмів управління ризиками базується на законодавчій базі відповідної країни та визначається характеристиками ІТ-рішень, що використовуються для забезпечення вибіркового митного контролю за результатами аналізу та оцінки ризиків.

Система управління ризиками включає як автоматизовану складову – автоматизовану систему управління ризиками (АСУР), так і неавтоматизовану – самостійне визначення посадовими особами митниці необхідності виконання додаткових митних формальностей, яке також може здійснюватися на підставі результатів застосування АСУР.

Так, наприклад, АСУР може скласти лише інформаційне повідомлення з інформацією про можливі ризики порушення митного законодавства України та посадовою особою підрозділу митного оформлення з урахуванням інформаційного повідомлення та за результатами слідчої перевірки документи, пред'явлені для митного оформлення, може прийняти рішення про необхідність виконання митних формальностей за наявними даними.

Бувають випадки, коли АСУР може не констатувати необхідність проведення додаткових митних формальностей, але, наприклад, посадова особа на пункті пропуску помічає нервову поведінку водія або наявність слідів несанкціонованого доступу до вантажного відсіку транспортного засобу, в якому перевозиться товар, і в цьому випадку він не тільки може, а й зобов'язаний здійснити додаткові митні формальності для запобігання порушенням митного законодавства України.

Загальні положення щодо особливостей функціонування системи управління ризиками, у тому числі автоматизованої системи управління ризиками (АСУР), як зазначено у попередньому розділі, регулюються Наказом № 684.

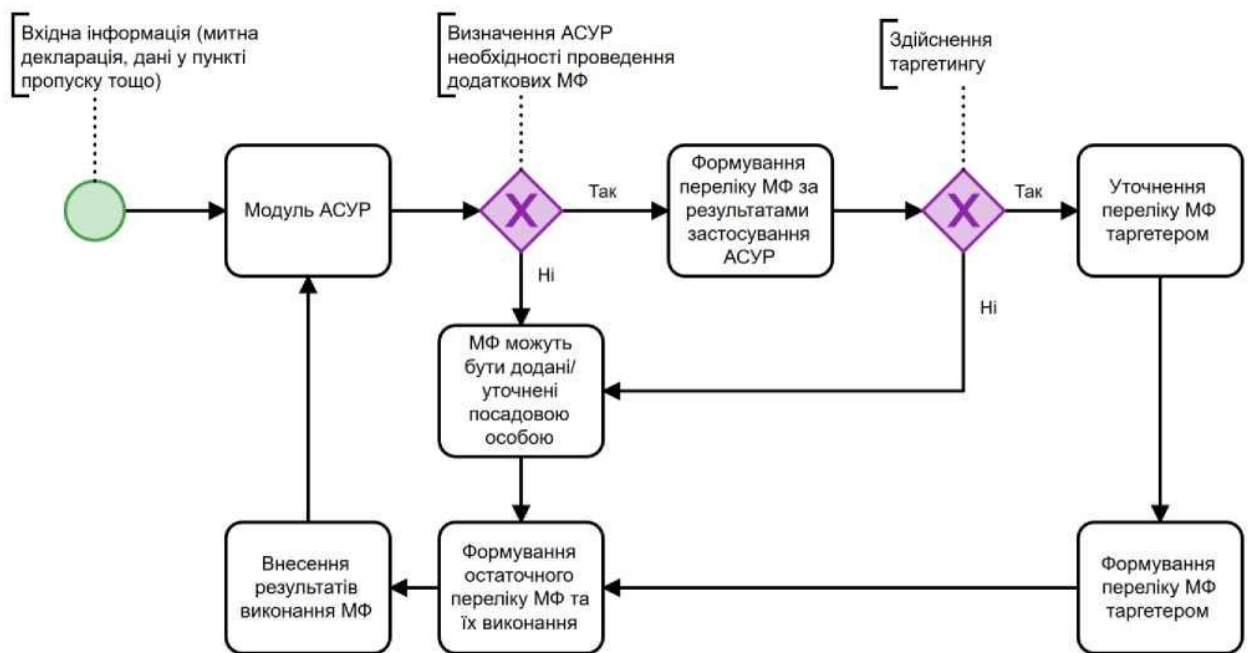
«Відповідно до нього:

- автоматизована система управління ризиками (АСУР) - комплекс програмно-інформаційних комплексів, що забезпечують функціонування системи управління ризиками (далі - АСУР) під час здійснення митного контролю та/або митного оформлення товарів і транспортних засобів;

- модуль АСУР - одна з підсистем АСУР, що входить до складу модуля автоматизованої системи митного оформлення товарів та транспортних засобів (АСМО) або іншого програмно-інформаційного комплексу Держмитслужби (ПК Держмитслужби) і забезпечує роботу АСУР під час митного контролю товарів і транспортних засобів» [28].

«За результатами застосування системи управління ризиками, у тому числі АСУР, відповідно до вимог Порядку № 684, у кожному конкретному випадку здійснення митного контролю товарів, транспортних засобів формується перелік митних формальностей, який підлягає виконанню» [28]. «При цьому відбувається процес аналізу та оцінки ризиків як і з використанням автоматизованої систем управління ризиками (АСУР), так і з залученням посадових осіб митних органів відповідно до частини першої статті 320 Митного кодексу України» [19].

Перелік митних формальностей, сформований АСУР, може бути уточнений або доповнений посадовими особами митних органів (митниць) безпосередньо під час здійснення митного контролю товарів, транспортних засобів (рис. 2.6). Варто зазначити, що уточнення переліку митних формальностей після прийняття митної декларації до оформлення набуває особливої актуальності в контексті впровадження загальної декларації прибуття та декларації індивідуального типу у зв'язку з впровадженням національної електронної декларації транзитної системи в Україні.

Рис. 2.6. - Узагальнений алгоритм формування переліку митних формальностей за результатами застосування системи управління ризиками

Система управління ризиками, яка використовується під час митного контролю в Україні, почала впроваджуватися в роботу митних органів у 2005 році. З 2006 року автоматизована система митного оформлення «Інспектор» (АСМО) використовує модуль автоматизованої системи управління (АСУР), що забезпечує реалізацію автоматизованого аналізу та оцінку ризиків у режимі реального часу при оформленні митних декларацій.

Основним інструментом практичної реалізації заходів з управління ризиками під час митного адміністрування є профілювання ризиків, яке полягає у розробці профілів ризиків та їх застосуванні під час митного адміністрування як складової АСУР.

Наразі в модулях АСУР використовується близько 100 профілів ризику, більшість з яких стосується напряму достовірності декларацій (більше 60% від кількості всіх активних профілів ризику). При цьому

найбільша кількість комбінацій показників ризику, які використовуються в АСУР, стосується перевірки правильності визначення митної вартості.

Водночас слід зазначити, що кількість профілів ризику є досить умовною величиною. Деякі профілі стосуються дуже вузького питання і охоплюють лише один або два продукти, тоді як інші охоплюють весь напрям контролю, зону ризику та містять значення індикаторів для тисячі продуктів.

«За результатами застосування системи управління ризиками відповідно до Порядку № 684, у кожному конкретному випадку визначаються рівень ризику, а також відповідні йому форми та обсяги митного контролю, які підлягають виконанню митними органами під час митного контролю, а саме:

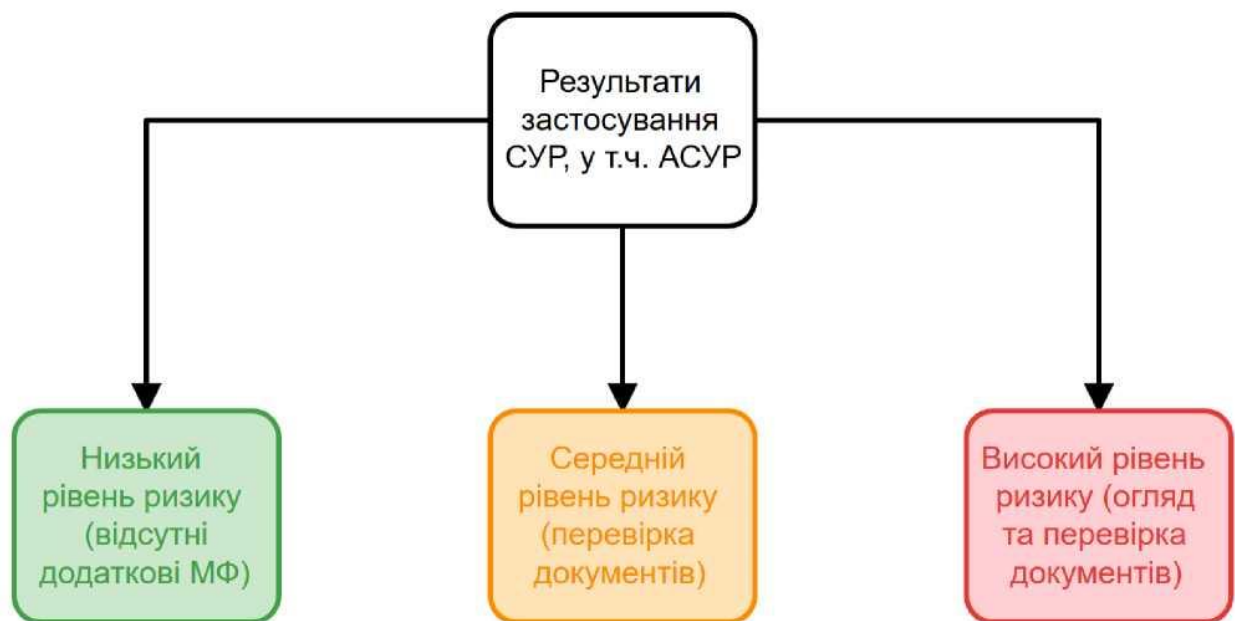
- низький рівень, при якому за результатами застосування системи управління ризиками не встановлюється необхідність здійснення митних формальностей;

- середній рівень, при якому встановлюється необхідність здійснення митних формальностей, не пов'язаних з митним оглядом (переоглядом) товарів і транспортних засобів;

- високий рівень, при якому встановлюється необхідність проведення митних формальностей, які, зокрема, передбачають здійснення митного огляду (переогляду) товарів і транспортних засобів»[28].

За результатами перевірки на вимогу АСУР може бути поінформовано посадову особу (митниці) Держмитслужби для прийняття подальших рішень щодо необхідності виконання митних формальностей, що відповідають одному із зазначених вище рівнів ризику.

При цьому АСМО програмно призначає кожному рівню ризику колір відповідно до схеми на рис. 2.7.

Рис. 2.7. - Візуалізація рівнів ризику в АСМО залежно від переліку митних формальностей із використанням кольорової гами світлофора

«Застосування модулів АСУР при оформленні митних декларацій та у автомобільних пунктах пропуску дозволяє щомісячно забезпечувати автоматизовану оцінку ризиків за близько 200 тис. митних декларацій, 290 тис. переміщень комерційних та 1,26 млн. переміщень пасажирських транспортних засобів у автомобільних пунктах пропуску»[14]

Крім того, система управління ризиками передбачає можливість ініціювання подальших митних формальностей посадовою особою митного органу з використанням інших інструментів управління ризиками (індикаторів ризиків, методичних рекомендацій, інструкцій тощо). До АСМО також фіксується інформація про розпочаті посадовою особою митні формальності з детальними роз'ясненнями причин необхідності виконання визначених посадовою особою митних формальностей. З метою забезпечення повноти зберігання інформації щодо форм та обсягу митного контролю, а також можливості подальшого аналізу відповідної інформації для оцінки застосування системи управління ризиками, у тому числі АСУР.

Ще однією особливістю АСУР є те, що він дозволяє враховувати попередню поведінку суб'єкта господарської діяльності при оцінці ризику. Інформація про так звану позитивну та негативну історію накопичується в базі даних митного органу (в окремих випадках – централізовано – у центральній базі даних).

Використання наявних у системі елементів, таких як позитивна та негативна історія, дозволяє автоматично коригувати оцінку ризику з часом на основі результатів попередніх активацій системи, тоді як активація системи відноситься до випадку, коли на основі оцінки ризиків для митної декларації системою сформовано рекомендації щодо виконання митних формальностей, пов'язаних із застосуванням окремих форм митного контролю, та визначено відповідний обсяг такого контролю.

Загалом, наявне організаційне та інформаційне забезпечення управління ризиками, що використовується для визначення форм та обсягу митного контролю, є досить гнучким і дозволяє здійснювати вибірковий митний контроль. Проте, відсутність ефективних механізмів інформаційної взаємодії як всередині організації, так і ззовні, досить нечіткий розподіл функцій і сфер відповідальності між рівнями організаційної структури митної служби створюють значні перешкоди для повної реалізації потенціалу митної служби.

Водночас, стримуючим фактором для подальшого розвитку та вдосконалення організаційного та інформаційного забезпечення мінімізації ризиків при здійсненні митного контролю є, зокрема, неузгодженість окремих митних процедур.

Висновок до розділу 2

Аналіз валютних показників свідчить про досить широку географію експорту та імпорту товарів вітчизняними суб'єктами господарювання. Загалом Україна здійснювала зовнішньоекономічні операції з партнерами з 226 країн світу, у тому числі експорт товарів до 198 країн світу та імпорт із

207 країн. Зазначені аспекти зумовлюють необхідність проведення додаткового дослідження питань економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі як сфери виникнення надзвичайних ситуацій та розвитку загроз зовнішнього характеру.

Вивчення проблемних аспектів контролю правильності визначення митної вартості ввезених товарів на митну територію України, дозволяє стверджувати, що категорія «орієнт показники» митної вартості товарів стали частиною системи управління ризиками. Проте «орієнтовані показники» митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України, використовуються лише для порівняння і не використовуються безпосередньо для зміни вартості товарів, ввезених на митну територію України.

Сучасні міжнародні угоди та конвенції передбачають подальше спрощення торгових процедур, що означає стандартизацію та гармонізацію процедур і супутніх інформаційних потоків, необхідних для руху товарів від продавця до покупця, а також виконання міжнародних угод. Одним із етапів формування системи надання спрощень суб'єктам ЗЕД є оцінка поточного стану надання таких спрощень з метою виявлення та локалізації існуючих проблем та перешкод.

Основним завданням АСАУР є проведення на основі поточних профілів ризику оцінки ризиків прийнятої до митного оформлення митної декларації та видача повідомлення з дорученням щодо вжиття необхідних заходів для перевірки законності зовнішньоекономічної діяльності. операції посадовій особі, яка здійснює митне оформлення та митний контроль.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

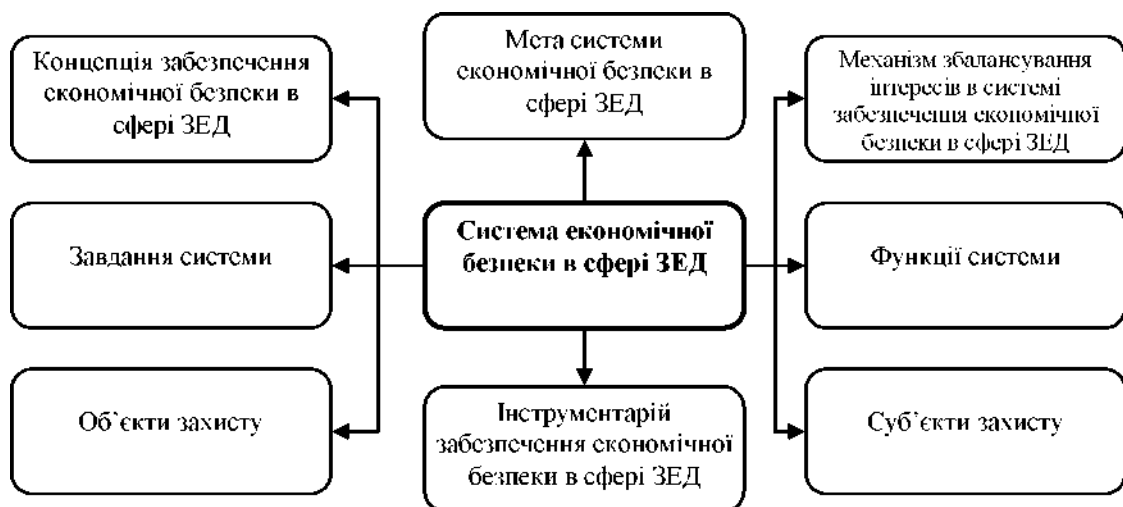
3.1. Забезпечення економічної безпеки держави в сфері зовнішньоекономічної діяльності України

Подальші трансформації в міжнародному економічному просторі, що характеризуються збільшенням обсягів міжнародної торгівлі, її складністю внаслідок інформаційно-технічного розвитку, а також зростанням рівня загроз зовнішнього характеру, потребують суттєвих змін у підходах, спрямованих на забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі.

Такі чинники зумовлюють у світі значні інституційні трансформації в системах державного контролю за зовнішньою торгівлею та міжнародною торгівлею, тобто в багатьох країнах на митні адміністрації покладаються завдання, «не властиві» класичній функції державної митної справи. Крім того, відповідно до рекомендацій ВМО (WMO Safety Framework Standards, WMO Safety Programme), митні адміністрації переглядають інструментарій для виявлення випадків порушення національного законодавства щодо ЗЕД з метою запобігання їм ще до переміщення товарів, транспортних засобів та пасажирів на всіх етапах міжнародного ланцюга поставок.

Однак, через постійно зростаючий тиск з боку міжнародної торговельної спільноти, щодо спрощення процедур міжнародної торгівлі, митні адміністрації великих країн світу стикаються із завданням розробки та впровадження засобів контролю, які забезпечують мінімальне втручання державних органів контролю в операційну діяльність учасників ЗЕД (використання ризикоорієнтованих засобів митного контролю, передових інформаційних систем, розвідувальна діяльність тощо).

Це робиться з метою одночасного забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі та спрощення зовнішньоекономічних процедур. Тому, одним із пріоритетних завдань для національної сфери митного регулювання є формування системи економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі, яка б забезпечувала баланс між безпекою та спрощенням процедур міжнародної торгівлі шляхом використання відповідних механізмів та інструменти (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Складові системи економічної безпеки в сфері ЗЕД

Метою системи економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі є своєчасне виявлення та попередження всіх можливих зовнішніх загроз для забезпечення безпеки держави і суспільства, сталого економічного розвитку національної економіки. Завданням зазначеної системи є усунення протиріч між економічними інтересами суб'єктів господарювання та держави у сфері зовнішньої торгівлі, створення сприятливих умов для справедливої реалізації життєво важливих економічних інтересів усіх суб'єктів господарських відносин в умовах подальша гармонізація національного митного законодавства до міжнародних стандартів.

Концепція забезпечення економічної безпеки у сфері ЗЕД на засадах балансування інтересів держави та бізнесу базується на пошуку

компромiсного варіанту співвідношення контрольних заходів податкових і фiскальних органiв щодо забезпечення економічної безпеки в сектор зовнішньої торгiвлi та забезпечення спрощень для ведення бiзнесу з урахуванням їх економічних інтересiв.

Практична реалізація фiскальних і фiскальних органiв у процесі здійснення своїх функцій має бути спрямована на дотримання оптимального поєднання та реалізації економічних інтересiв суб'єктiв Економічного та валютного союзу та держави, що дозволить мінімізувати виникнення наявнi суперечностi, якi в багатьох випадках є джерелом суттєвих загроз економічній безпеці України.

Крім того, на основі такої системи гарантування національної економічної безпеки у сфері зовнішньої торгiвлi необхідно розробити механiзми стимулювання діяльностi кожного суб'єкта господарювання щодо реалізації його економічних інтересiв без шкоди національним. Така система управлiння має враховувати специфіку функціонування всiх учасникiв міжнародного ланцюга поставок, а також механiзми, якi можуть найбільш ефективно впливати на кожного суб'єкта з метою досягнення поставлених перед ним суспiльно значущих завдань.

Слід зазначити, що конфліктність та різноспрямованість економічних інтересiв на різних рiвнях їх реалізації всiма учасниками зумовлює те, що економічна безпека держави не є незмінним, статичним станом, а може бути забезпечена лише в динаміці, у постійній зміні, поєднуючи рiзні, суперечливі інтереси, визначають шляхи їх вирішення.

Причому, на відміну від інших сфер державного регулювання (податкового, інвестиційного, фiнансового, трудового), державне регулювання зовнішньої торгiвлi значною мірою визначається вимогами та рекомендаціями міжнародних органiзацій (СОТ, СОТ та ін.), діяльність яких спрямована на формування єдиних підходiв, методи, принципи та правила митного регулювання з метою запобiгання перешкодам для розвитку міжнародної торгiвлi.

«Ці рекомендації знаходять своє відображення у вітчизняній нормативно-правовій базі (наприклад, в Україні в сучасних умовах ведеться активна законотворча робота щодо запровадження дієвого механізму функціонування АЕО, системи попереднього інформування, таргетингу, передбачених Кіотською конвенцією, Рамковими стандартами безпеки ВМО, Угодою СОТ про спрощення торгівлі, які ратифіковані Верховною радою України або визначені як пріоритетні для врахування при розробленні нових законопроектів» [1, 2, 3]).

Саме тому, система взаємозв'язків економічних інтересів у рамках економічного співробітництва «бізнес-спільнота-держава» має враховувати керівні принципи та рекомендації міжнародних організацій щодо забезпечення безпеки міжнародного ланцюга поставок, оскільки неузгодженість політики Національні стандарти з міжнародними значно обмежують можливості рівноправної участі вітчизняних компаній у міжнародному ланцюгу поставок.

Слід зазначити, що така стандартизація та уніфікація національного законодавства до загальноприйнятих міжнародних норм і принципів є загальносвітовою тенденцією, що призводить до суттєвих змін на національному рівні митного регулювання.

Процес узгодження інтересів передбачає визначення сили їх впливу у взаємодії з іншими факторами на стан економічної безпеки національної економіки, оскільки економічні інтереси бізнесу та держави є взаємопов'язаними (взаємообумовленими) і водночас суперечливими. , отже, способи і засоби їх задоволення можуть бути суперечливими.

Після їх узагальнення та аналізу економічні інтереси зводяться в єдину систему з метою розвитку економічного сектору. Певною мірою визначені пріоритети слугують індикаторами, якими мають керуватися у своїй діяльності учасники Економічного та валютного союзу, а фіскальні органи мають забезпечувати контроль за їх виконанням. Такі показники

мають форму планів, програм, концепцій, стратегій соціально-економічного розвитку країни на певний період.

Для сучасних умов в Україні характерний стихійний процес розв'язання суперечностей у взаємовідносинах між різними групами інтересів, який, однак, може призвести до негативних процесів у суспільному розвитку (ввезення та використання на митній території України автомобілів без відповідного оформлення, надання необґрунтованих спрощень суб'єктам ЗЕД тощо).

Одним із найважливіших факторів ефективного функціонування системи економічної безпеки у сфері ЗЕД є формування механізму балансування інтересів у системі гарантування економічної безпеки, дія якого спрямована на максимально ефективну діяльність із забезпечення стан захищеності національної економіки від деструктивних факторів (загроз, ризиків, небезпек – внутрішніх і зовнішніх), що виявляється в ефективному використанні наявних ресурсів і засобів, компромісі економічних інтересів держави та бізнесу.

Функціонування механізму балансування інтересів у системі забезпечення економічної безпеки у сфері господарської діяльності базується на підході, на якому базуються рамкові стандарти безпеки СОТ та Кіотська конвенція. Відповідно до них, суб'єкти господарювання зможуть отримати відповідні спрощення в обмін на відкритість та прозорість іноземної валюти, а саме: чим вищий ступінь довіри, тим менший рівень втручання митних органів у процес здійснення іноземної валюти. господарські операції.

Формалізація таких категорій, як «надійність та безпека», здійснюватиметься митними органами шляхом перевірки дотримання суб'єктами ЗЕД визначених критеріїв, а саме: дотримання положень митного законодавства України, задовільна система торговельного обслуговування і транспортна документація, платоспроможність, гарантія

практичних стандартів компетентності або професійної кваліфікації, а також дотримання стандартів надійності та безпеки.

У контексті реалізації подальших кроків, спрямованих на євроінтеграцію, розширення присутності національних підприємств на ринку ЄС шляхом усунення технічних та адміністративних бар'єрів, вирішення низки не лише фіскальних, а й безпекових, регуляторних, сервісних та інших секторів потребує реформ системи прийняття рішень щодо здійснення державної митної справи в Україні.

За таких умов постає питання про створення в системі органів державної влади України окремого центрального органу виконавчої влади, який би забезпечував виконання комплексу функцій, притаманних митним органам, із відповідним підпорядкуванням Кабінету Міністрів України оновлено Координацію діяльності такого центрального органу з питань митної справи та митного регулювання має здійснювати Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, а у фінансовому напрямку – Міністерство фінансів України.

Крім того, функціонування митниці як окремої структури забезпечило б належний рівень представництва нашої держави в СОТ та інших відповідних міжнародних форумах, пряме та оперативне спілкування з бізнесом, громадянським суспільством та експертним середовищем. Створення Митної адміністрації України з відповідними регіональними адміністраціями в умовах запровадження автоматизованих систем контролю та митного оформлення відображає європейську практику інституційних перетворень у митній сфері.

3.2 Основні шляхи удосконалення забезпечення економічної безпеки у митній сфері з урахуванням міжнародного досвіду

Основною тенденцією стандартизації митних процедур, яка сьогодні відбувається в рамках діяльності Всесвітньої митної організації, є максимальне спрощення митних процедур та скорочення термінів митного

оформлення, не втрачаючи при цьому своєї ефективності у створенні сприятливих умов для перетину митний кордон, тобто створення адекватного та достатнього митного контролю.

Збільшення швидкості виконання митних процедур дозволить витрачати менше часу на процес митного контролю, завдяки чому зросте обсяг зовнішньої торгівлі та зменшиться час очікування на кордоні. Митні органи прагнуть створити митний контроль, який одночасно відповідає критеріям адекватності та достатності. Усе зроблено з урахуванням рекомендацій Європейської економічної комісії щодо спрощення процедур міжнародної торгівлі. Бажання розвивати торгівлю і потреби в контролі не повинні протистояти одне одному.

Сприяння розвитку міжнародної торгівлі та спрощення митних процедур має включати важливість митної безпеки, яка є складовою безпеки держави, та розробку заходів, спрямованих на оптимізацію контрольних функцій держави з метою виявлення, запобігання та припинення зовнішніх економічних загрози. Забезпечення державної митної безпеки є одним із основних завдань Державної податкової служби України. Митний кодекс України визначає митну безпеку як стан захищеності митних інтересів держави, а митні інтереси - як національні інтереси держави, забезпечення і реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи.

За останні роки відбулися помітні позитивні зрушення у напрямку вдосконалення національної митної політики та митного контролю:

- значно активізувалася співпраця митних органів із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Завдяки цьому було забезпечено зростання додаткових коштів до бюджету України. Завдяки цій співпраці менше проблем у процесі митного оформлення товарів.

- досягнуто значного прогресу в напрямку використання новітніх технологій, а саме активного використання електронного документообігу – електронного декларування, що значно прискорює та спрощує

процедуру митного оформлення. Налагоджується співпраця з митними службами інших країн, що має позитивні наслідки для України та сприяє швидкому виявленню тих чи інших правопорушень.

- розробляється процедура проведення пост-аудиту товарів та її широке застосування, що дозволить прискорити митне оформлення. Постаудит дозволяє застосовувати спрощені процедури контролю до тих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які дотримуються законодавства та допускають порушення митного законодавства. У постаудиті зацікавлена сама держава. Завдяки цьому принципу митні органи могли виявляти незаконні схеми ухилення від сплати податків.

- під час митного контролю запроваджено принцип «єдиного вікна». Це дозволяє суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності мати суттєво спрощену процедуру подачі документів. Компанії готують і передають необхідний перелік документів лише один раз в електронному вигляді. Вони надсилають електронне повідомлення та скановані копії документів з електронним цифровим підписом для здійснення відповідного виду державного контролю. Також декларант може повідомити контролюючі органи про час і місце проведення митного контролю за допомогою «єдиного вікна».

Важливим завданням митних органів щодо вдосконалення митного контролю є його спрощення, що передбачає «непомітне» розмитнення для законослухняних суб'єктів ЗЕД і водночас створення бар'єрів для уникнення митного шахрайства та корупції. Для цього необхідно:

- удосконалити функціонування автоматизованої системи управління ризиками, що гарантуватиме адекватну диференціацію форм митного контролю залежно від наявності та ступеня ризиків;

- переглянути систему санкцій за порушення митних правил, що дозволить встановити належний рівень відповідальності як для посадової особи митниці, так і для декларанта;

- запровадити наскрізний контроль імпортованих товарів, що надасть контролюючим органам інструменти для боротьби з шахрайством з нелегально ввезеними товарами. Водночас така система контролю не повинна бути надмірно обтяжливою для бізнесу.

З досвіду функціонування митних систем розвинутих країн можна сказати, що дієвим чинником вирішення внутрішніх проблем у сфері митного контролю є переведення поглибленого митного контролю на етап «після випуску товарів», що дозволяє застосовувати спрощений спосіб митного контролю та відповідає Кіотській конвенції про гармонізацію митних процедур.

Удосконалення механізмів митного контролю після випуску товарів у вільний обіг є основною стратегією нормативно-правового регулювання та формування правових передумов, що включає:

- взаємодія підрозділів митного оформлення з контрольно-перевірочною роботою митниці,

- більш тісна взаємодія підрозділів митниці з функціональними підрозділами інших органів (правоохоронних органів, органів ліцензування, органів державної влади, контролюючих органів).

Крім того, національна система митного контролю після випуску товарів для забезпечення ефективного функціонування в умовах сучасних реалій має взаємодіяти як із суміжними державними органами, так і з аналогічними системами інших держав.

На нашу думку, одним із основних та пріоритетних напрямів розвитку є розвиток системи пост-аудиту на митниці. Так званий «постмитний аудит», запроваджений для забезпечення імплементації Кіотської конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, наразі є однією з основних форм митного контролю в Європейському Співтоваристві, а враховуючи шлях інтеграції України наявність ефективного пост аудиту є обов'язковою для України.

Згідно Кіотської конвенції, пост-аудит – це форма митного контролю, яка здійснюється митними органами з метою перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, шляхом вивчення бухгалтерських документів після завершення митного оформлення.

Науковці, досліджуючи митну процедуру постаудиту, створили свої етапи її проведення, але, незважаючи на це, загальна суть процедури не змінюється. Застосування митного пост-аудиту дає певні переваги суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, оскільки значно скорочує затримки при перетині кордону та спрощує експортно-імпорتنу діяльність у взаємодії з митними органами. Крім того, з'являється можливість виявити порушників, оскільки перевірка документів стає реальною перешкодою для «тіньового бізнесу».

Перевірка документів є основним інструментом для здійснення постмитного аудиту. Організація та проведення камеральних перевірок у сфері податкового контролю в Україні, з одного боку, мають розроблений механізм та регламент, з іншого боку, здійснення контролю здійснюється на вимогу законодавства, яке постійно розвивається, що не сприяє чіткому виконанню перевірок.

Постаудит займає важливе місце в застосуванні системи управління ризиками та є основним елементом подальшого підвищення ефективності діяльності митних органів. Він зводиться до контролю товарів після їх випуску у вільний обіг у формі документального контролю, який здійснюють компетентні митні підрозділи.

Для розвитку та ефективного використання митного пост-аудиту в Україні необхідно вирішити певний перелік проблем, без вирішення яких неможливе його ефективне функціонування:

- проблема взаємодії суб'єктів ЗЕД з митними органами. Справляння митних платежів, контроль правильності їх визначення, своєчасності та повноти їх сплати, тобто фіскальні функції є основними для митних

органів, але не менш важливі інші функції: створення сприятливих умов для сприяння торгівлі, полегшення транзиту, запобігання та боротьба з контрабандою, боротьба з порушеннями митних правил тощо.

- пост-аудит, спрямований на використання людського фактору, тобто перевірка, проводиться персоналом митних органів. Водночас можна виділити недостатній професійний рівень знань працівників митних органів, тобто їх недостатню освіту щодо порядку, структури та організації митного пост-аудиту. Для вирішення цієї проблеми необхідне періодичне навчання працівників для підвищення їх кваліфікації.

- суб'єкти комерційної діяльності, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність в Україні, дуже часто вдаються до таких злочинів, як заниження чи завищення митної вартості, неправильне визначення країни походження товару тощо.

Ефективне управління митною справою та забезпечення національної економічної безпеки досягаються реалізацією основних управлінських завдань і функцій організації управління митною справою:

- запровадити спрощені митні процедури відповідно до законодавства та сприяти створенню сприятливих умов для збільшення вантажних і пасажирських перевезень через кордони України, спрощення перевезень та сприяння торгівлі;

- здійснити контроль за дотриманням громадянами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності встановленого законодавством порядку переміщення товарів і транспортних засобів через кордони України;

- контроль та координація застосування заходів нетарифного та митного регулювання при переміщенні товарів через кордони України;

- гарантувати застосування митних режимів, здійснення митного контролю та митне оформлення товарів, введених у відповідні митні режими;

- здійснювати аналіз та управління ризиками з метою визначення обсягу та форм митного контролю;

- здійснювати контроль за доставкою комерційних товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, до митниці їх призначення;

- видачу дозволів на відкриття та функціонування складів тимчасового зберігання, митних складів, комерційних або сервісних вільних митних зон, вантажних комплексів, видачу сертифікатів уповноваженого економічного оператора, висновків про відкриття магазинів безмитної торгівлі та розміщення підприємств на контрольних постах, сервісних або вільні комерційні митні зони, здійснення контролю за їх діяльністю;

- організація збору коштів у разі настання гарантійного випадку в контексті фінансової гарантії;

- управління наданням державних послуг;

- контроль за переміщенням через кордони України товарів, що підлягають державному експортному контролю.

Тому, митний контроль є одним із основних інструментів діяльності митних органів і відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки та забезпечує захист економічних інтересів країни. За допомогою митного контролю створюються умови, що сприяють безпеці та прискоренню зовнішнього митно-господарського обороту, ведеться боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил.

Висновок до розділу 3

Радикальні перетворення в міжнародному економічному просторі, що характеризуються збільшенням обсягів міжнародної торгівлі, підвищенням її складності внаслідок інформаційно-технічного розвитку, а також зростанням рівня загроз зовнішнього характеру, вимагають значних змінюються підходи, спрямовані на забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі, тому в багатьох країнах на митні адміністрації покладаються завдання, «невластиві» класичній функції

державної митної справи.

Слід мати на увазі, що через посилення тиску міжнародної торговельної спільноти щодо необхідності спрощення процедур міжнародної торгівлі митними органами основних країн світу постає завдання розробки та впровадження інструментів контролю, які забезпечують за мінімальне втручання органів державного контролю в оперативну діяльність учасників ЗЕД. Це робиться з метою одночасного забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі та спрощення зовнішньоекономічних процедур.

Одним із пріоритетних завдань для національної сфери митного регулювання є формування системи економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі, яка б забезпечувала баланс між безпекою та спрощенням процедур міжнародної торгівлі шляхом використання відповідних механізмів та інструментів.

У дослідженні актуалізовано необхідність розробки концепції гарантування економічної безпеки в контексті зовнішньої торгівлі на засадах балансування економічних інтересів, у рамках якої сформовано теоретико-методичні аспекти гарантування економічної безпеки, систематизовано категоріально-понятійний аспект, визначено принципи, адекватні інструменти та механізм збалансування інтересів держави та бізнесу в системі гарантування економічної безпеки у сфері обміну. Основою цієї концепції є пошук компромісного варіанту співвідношення контрольних заходів митних органів щодо забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі та спрощення діяльності з урахуванням їх економічних інтересів.

У процесі пошуку шляхів створення балансу між забезпеченням безпеки та спрощенням процедур міжнародної торгівлі митні адміністрації великих країн світу стикаються з двома типами ризиків: можливим недотриманням суб'єктами ЗЕД норм митного законодавства та значні адміністративні перешкоди в процесі зовнішньоекономічної

діяльності, а саме неможливість спростити умови ЗЕД.

Результати дослідження спростовують думку про те, що впровадження заходів щодо спрощення зовнішньоекономічних процедур призводить до послаблення контролю за ними і навпаки: посилення контролю призводить до ускладнення процедур для суб'єктів господарювання. Цей підхід є надто спрощеним, оскільки передбачає, що єдиною умовою для спрощення процедур торгівлі може бути послаблення контролю. Ця позиція є хибною, оскільки поняття сприяння торгівлі та контроль торгівлі є двома різними змінними.

Основою формування державної митної політики має бути збалансований підхід, який передбачає надання суб'єктам ЗЕД спрощень та забезпечення економічної безпеки національної економіки. Практична реалізація запропонованих заходів має бути спрямована на збереження оптимального поєднання та реалізації економічних інтересів суб'єктів ЗЕД та держави, мінімізацію виникнення існуючих протиріч, які в багатьох випадках є джерелом суттєвих загроз для економічна безпека України.

ВИСНОВКИ

Дослідження сутності митного регулювання в сучасних умовах зумовило необхідність розробки теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо запровадження ефективного механізму економічної безпеки держави, оскільки в умовах активізації викликів глобалізації, які є характеризується одночасним зростанням масштабів і розширенням географії міжнародної торгівлі та трудової міграції, відкриттям національних економік, поглибленням інтеграційних процесів, спостерігається посилення впливу зовнішніх загроз на економічні системи держави і суспільства.

Ці питання особливо актуальні для національної економічної системи, яка перебуває під сильним впливом економічних, політичних, соціальних і військових загроз. Для об'єктивізації загроз зовнішнього характеру запропоновано класифікацію загроз економічній безпеці України, яка дала змогу сформулювати перелік індикаторів економічної безпеки, тобто систему індикаторів її складових з метою виявлення уразливих сфер до забезпечення економічної безпеки держави та визначення основних напрямів мінімізації загроз внутрішнього та зовнішнього характеру.

Дослідження зовнішньоекономічних показників дозволило виявити потенційні загрози економічній безпеці України, а саме за останні роки в Україні відбулася суттєва зміна векторів зовнішньої політики України, що призвело до суттєвих змін у структурі зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, після початку військових подій на території України частка країн СНД у структурі експорту та імпорту зменшилася, а частка країн ЄС зросла. Узагальнено проблеми, з якими стикаються учасники ЗЕД у процесі взаємодії з органами доходів і зборів та іншими контролюючими органами.

Незважаючи на здійснення подальших кроків щодо гармонізації національного митного законодавства з європейським, створення сприятливих умов торгівлі для суб'єктів ЗЕД, доцільність розробки

концепції забезпечення економічної безпеки у сфері ЗЕД на основі балансу економічних інтересів, яка ґрунтується на пошуку компромісного варіанту заходів щодо контролю за взаємовідносинами податкових і митних органів для забезпечення економічної безпеки у сфері ЗЕД та спрощення діяльності з урахуванням їх економічних інтересів.

Перспективним напрямком удосконалення митного регулювання в Україні є розробка механізму збалансування інтересів у системі забезпечення економічної безпеки у сфері зовнішньої торгівлі, під яким слід розуміти цілісну сукупність відповідних організаційних, організаційно-економічних та правових заходів, економічні інструменти забезпечення економічної безпеки у сфері ЗЕД на засадах балансування інтересів держави та бізнесу.

З метою створення сприятливого бізнес-середовища для суб'єктів ЗЕД запропоновано систему спрощень для суб'єктів ЗЕД, передбачену змінами до МКУ, тобто розроблено трирівневу систему спрощень, що відповідає європейській практиці надання таких спрощень і відображає національні реалії здійснення ЗЕД. Це дозволить створити дієвий механізм надання спрощень суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з високим ступенем довіри, забезпечити баланс безпеки та надання спрощень у сфері ЗЕД, а також гармонізувати національну практику надання таких спрощень суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності з європейською практикою відповідно до вимог Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

У контексті зближення національних стандартів виконання зовнішньоекономічних договорів з європейськими розроблено методичний підхід до здійснення митного оформлення шляхом запровадження технології централізованого митного оформлення, що дозволяє значно спростити процедуру митної практики митного оформлення товарів суб'єктами ЗЕД, оптимізувати логістичні зв'язки між відправниками та одержувачами товарів, а також значно скоротити витрати часу та коштів на проходження митних процедур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Agreement on Trade Facilitation Ministerial Decision of 7 December 2013. - [Electronic resource]. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/desci36_e.htm
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1147-2015-%D0%BF>
2. International convention on the simplification and harmonization of customs procedures (as amended). / World Customs Organization. - [Electronic resource]. URL: <http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and->
3. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. URL: http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/safe_package.aspx
http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx
4. Бережнюк І. І. Забезпечення економічної безпеки в сфері ЗЕД на засадах збалансування економічних інтересів учасників міжнародної торгівлі / І. І. Бережнюк // Актуальні проблеми розвитку держави і права в умовах міжнародних інтеграційних процесів : зб. тез науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 25 листопада 2017 року. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. - С. 65-68.
Бережнюк І. І. Теоретико-правові аспекти забезпечення балансу між спрощенням процедур міжнародної торгівлі / І. І. Бережнюк // Концептуалізація інституту уповноважених економічних 214 с.
5. Бережнюк І.І. Митне регулювання в системі економічної безпеки національної економіки: автореф. дис....канд. ек. наук: 08.00.03 / Університет держ. фіск. служби. Ірпінь, 2019.
6. Брендак А. І. Розвиток інструментів регіонального профілювання митних ризиків в Україні. Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі: збірник тез III науково-практичної інтернет-конференції (м. Ірпінь - м. Хмельницький, 17-24 травня 2019 року). Ірпінь - Хмельницький : Науково-дослідний центр

митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби України, 2019. С. 92-94.

7. Войцещук А.Д. Інституційні зміни управління митними ризиками в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 3. С. 15-21.

8. Воронкова К. Із впровадженням електронного декларування ми виходимо на якісно новий рівень митного контролю і митного оформлення / К. Воронова, І. Муратов // Митниця. – 2011. – № 5. – С. 10.

9. Дёмин Ю.М. Таможенный контроль в Украине : монографія / Ю.М. Дёмин. – К., 2004. – 542 с.

10. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : моногр. / [А. А. Мазаракі, О. П. Корольчук, Т. М. Мельник та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. А. Мазаракі. - К. : КНТЕУ, 2010. - 717 с.

11. Економічна енциклопедія : у 3 т. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.. - К., 2002. - Т. 2 - С. 376.

12. Єгоров О. Б. Митна економіка (Україна-СОТ-ЄС): посібник. - Одеса, 2005. - С. 214; Економічна енциклопедія : у 3 т. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.. - К., 2002. - Т. 2 - С. 376

13. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження [монографія] / С. В. Онищенко, О. А. Пугач. - Полтава: ПолтНТУ, 2015. -337с.

14. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України на 2021 рік [Електронний ресурс]. - URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/199244.pdf>.

15. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України на 2022 рік [Електронний ресурс]. - URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/199244.pdf>.

16. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України на перше півріччя 2020 року. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>

17. Кунєв Ю.Д. Діяльність митної служби України: проблеми правової організації : монографія / Ю.Д. Кунєв ; Акад. митної служби України. – Дніпропетровськ, 2009. – 242 с.
18. Митна політика та митна безпека України : монографія; за заг. ред. П. В. Пашка, І. Г. Бережнюка. - Хмельницький. - 2013. - 196 с.
19. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495–VI // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 86. – С. 9–26.
20. Науменко В.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні : монографія / Науменко В.П., Пашко П.В., Руссков В.А.– К. : Знання, 2004. – 403 с.
21. Несторишен І. В. Розвиток інституціональних моделей митних органів: міжнародний досвід та вітчизняна практика / Несторишен І. В., Бережнюк І. Г. // Розробка механізму аналізу ризиків в контексті впровадження системи попереднього інформування про переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон: Зб. тез науково-практичної Інтернет-конференції (м. Хмельницький, 19 травня 2016 року). - Хмельницький: НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики УДФСУ, 2016. - С. 5-8.
операторів:проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі: монографія ; за заг. ред. І. В. Несторишена та В. А. Туржанського.- Ірпінь-Хмельницький, ФОП Стрихар А.М. 2017. -
22. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія / П. В. Пашко. - Одеса: АТ «Пласке», 2009 р. - 628 с.
23. Про внесення змін до Закону України від 9 квітня 2015 року № 325-VIII «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» щодо тимчасової заборони експорту лісоматеріалів у необробленому вигляді [<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2860-15>].
24. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : закон України від 17 липня 1997 року № 468/97-ВР. - URL:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/468/97>

25. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції : закон України від 02.12.2010 № 2735-V. - Електронний ресурс. - URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2735-17>.

26. Про заборону ввезення на митну територію України товарів, що походять з Російської Федерації: постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1147. -Електронний ресурс. - URL:

27. Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України : Постанова Кабінету міністрів України від 23.05.2012 р. № 467 // Офіційний вісник України. –2012. – № 41. – Ст.1578.

28. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю : наказ Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15#n13>.

29. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: закон [прийнятий Верховною Радою України від 22.12.1998 № 331- XIV]. - Електронний ресурс. - URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/331-14>

30. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV // Офіційний вісник України. - № 29 (редакція від 30.11.2017).

31. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV // Офіційний вісник України. - № 29 (редакція від 30.11.2017).

32. Прокопенко В.В. Реформування митного законодавства України необхідно починати з основ / В.В. Прокопенко // Митна справа. – 2012. –№ 1. – С. 11–21.

33. Прус Л. Р. Багатосторонній характер оцінювання митних процедур в контексті захищеності митних інтересів / Л. Р. Прус // Інструменти

лібералізації та спрощення світової торгівлі: міжнародний і національний аспекти : матеріали міжн. наук.прак. конф. - Дніпропетровськ : АМСУ, 2014. - С. 94-95.

34. Панченко Ю. Статистика експорту регіонів України. Міжнародна безпека та євроінтеграція України / Ю. Панченко - [Електронний ресурс]. URL:http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/03/21/7063314/view_print/

35. Федотов О.П. Адміністративно-правова концепція здійснення державної митної справи: теорія та практика: дис. на здобуття наук. ступеня д. юр. н.: спец. 12.00.07/ Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса. 2016.

36. Фінанси: підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. 2-е вид. Київ: Знання, 2012. 687 с.

37. Харкавий М.О. Прагматика і проблематика пост-митного аудиту у контексті модернізації системи митного контролю в Україні // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. 2014. Вип. 22(2). С. 250-256

38. Хомутенко А.В., Хомутенко В.П. Митний пост-аудит в Україні: проблемні питання // Problems of social and economic development of business: collection of scientific articles. Montreal, Canada: Publishing house «BREEZE», 2014. Vol. 2. P. 111-115.